

FALUDY GYÖRGY
37 VERS

GYÖRGY FALUDY
37 POEMS

Faludy György
37 vers

ANGOLRA FORDÍTOTTA
PETER ZOLLMAN

FROM THE HUNGARIAN BY
PETER ZOLLMAN

György Faludy
37 Poems

Az angol szöveget lektorálta *Robin James Isherwood*
English text read by *Robin James Isherwood*

A fedélen Ezüst György: *Faludy György*
című festményének reprodukciója

On cover: *György Faludy* painted by György Ezüst

VERSEK

POEMS

© by Faludy György jogutóda, 2010

English translation
© by Peter Zollman, 2010

Hungarian edition
© by Maecenas Könyvkiadó, 2010

honlap: www.maecenaskiado.hu

BALLADA A SENKI FIÁRÓL

Mint nagy kalap, borult reám a kék ég,
és hű barátom egy akadt: a köd.
Rakott tálak között kivert az éhség,
s halálra fáztam rőt kályhák előtt.
Amerre nyúltam, csak cserepek hulltak
s szájam széléig áradt már a sár,
utam mellett a rózsák elpusztultak
s lehelletemtől megfakult a nyár,
csodálom szinte már a napvilágot,
hogy néha még rongyos vállamra süt,
én, ki megjártam mind a hat világot,
megáldva és leköpve mindenütt.

Fagyott mezőkön birkóztam a széllel,
ruhám csupán egy fügefalevél,
mi sem tisztább számomra, mint az éjjel,
mi sem sötétebb nékem, mint a dél.
A matrózkocsmák mélyén felzokogtam,
ahogy a temetőkből nevetek,
enyém csak az, amit a sárba dobtam,
s mindent megöltem, amit szeretek.
Fehér derével lángveres hajamra
s halántékomra már az ősz feküdt,
s így megyek, füttyülve egymagamban,
megáldva és leköpve mindenütt.

BALLAD ABOUT MR. NOBODY

I lay beneath a giant hat, the sky,
and I was left with one true friend, the fog.
At feasts my hunger would intensify,
I'd freeze to death beside a burning log.
Old roof-tiles tumbled wherever I went,
the mud-flow reached my lips, it was so high,
the roadside roses lost their heady scent,
and summer faded when I heaved a sigh.
I marvel at the sun's beneficence,
for warming my time-worn old derrière.
I've been to places, all six continents,
and I was blessed and spat on everywhere.

In frozen fields I take the wind to fight,
a simple fig-leaf is my only dress,
I know nothing brighter than the night
and nothing darker than bright sunniness.
I weep in taverns over a flask of wine
and laugh at tombstones in the cemetery,
what I rejected became truly mine,
I ruined everything that's dear to me.
I feel the autumn chill in every bone,
I feel it on my frosted, fiery hair,
and so I wander, whistling all alone,
I, who was blessed and spat on everywhere.

A győztes ég fektette rám a sátrát,
a harmattól kék lett a homlokom
s így kergettem az Istent, aki hátrált,
s a jövőndőt, amely az otthonom.
A hegytetőkön órákig pihentem,
s megbámultam az izzadt kőtörőt,
de a dómok mellett füttyülve mentem,
s kinevettem a cifra püspököt:
s ezért csak csók és korbács hullott árva
testemre, mely oly egyformán feküdt
csipkés párnák között és utcasárban,
megáldva és leköpve mindenütt.

S bár nincs hazám, borom, se feleségem
és lábaim között a szél füttyül:
lesz még pénzem és biztosan remélem,
hogymeg egy nap nekem minden sikerül.
S ha meguntam, hogy aranytáliból éljek,
a palotákat megint otthagynom,
hasamért kánkánt járnak már a férgek,
és valahol az őszi avaron,
egy vén tövisbokor aljában, melyre
csak egy rossz csillag sanda fénye süt:
maradok egyszer, François Villon, fekve,
megáldva és leköpve mindenütt.

(Budapest, 1934)

Triumphant heaven veiled me in its tent,
my forehead was turned bright blue by its waters,
and so I followed God – backwards he went –
and future, my established living quarters.
I rested on the hills for many hours,
I marvelled at the sweating quarrymen
but whistled at the tall cathedral-towers
and mocked the dressy bishop with disdain.
My body knew that kisses tasted sweet
and the whip was harsh, but didn't care.
I slept in silks or in a stinking street,
and I was blessed and spat on everywhere.

It's true that I've no roots, no wine, no wife,
and in my boots the winds are whispering,
but I'll have money later in my life,
one day I will succeed in everything.
But when I've had my orgies long enough
I'll leave those princely mansions once again,
the worms will queue up for my rotting stuff,
and somewhere on a dank, autumnal plain
a thorny bush will rise above my head,
an evil star will watch the whole affair,
and I shall rest, François Villon, dead,
a poet, blessed and spat on everywhere.

(Budapest, 1934)

MICHELANGELO UTOLSÓ IMÁJA

Üllöd a föld s az égi boltra állván
oly ívet írsz karoddal, mint a nap.
Hetvenhat éve állok fenn az állvány
deszkázatán, de nem találtalak.

Vésőm alatt porladva hullt a márvány
s öklömben torzó, vagy bálvány maradt.
Nem leltelek meg, illanó szivárvány,
ki ott ragyogtál minden kő alatt.

Magam lettem vén kötömb, száz bozótban
megszaggatott, mogorva, durva, szóflan,
de lelkenben még égi fény ragyog.

Hogy tudnám testem börtönét levetni?
Üss rám, ha tudsz még vén bűnöst szeretni,
Istenszobrász! A márvány én vagyok.

(Firenze, 1935)

MICHELANGELO'S LAST PRAYER

Your anvil is the earth, spanning the sky
your arm describes the orbit of the sun.
I've worked seventy-six years on the high
scaffold but could not find you, mighty one.

I shape the marble, but it goes awry
into dead idols when the work is done.
The dreamy rainbows now elude my eye
that used to see them under every stone.

Now I'm a weathered rock, it is my turn
to be ill-temperaed, tortured, taciturn,
but in my soul the rainbows brightly shine.

How can I breach my body's prison gate?
Strike me, if you can love this reprobate:
I am the marble, Stone-carver Divine!

(Florence, 1935)

A JUDEAI HELYTARTÓ

Supka Gézának

Cumae felől bicegve jött az alkony,
mint kék vitorlák álltak a hegyek
s ők ketten ültek lenn a sziklaparton
és bámulták a rozsdamart eget.
S midőn az est ködöt kevert a kertbe,
ők csak nézték némán a kék vizet
s tógájukat fejükre húzták, melyre
fehér holdat kaszált hat évtized.
S midőn a kert, mint régi palettáknak
utolsó zöldje, vén lett és sívár
s midőn Baiae felett a pineáknak
fejét az alkony egybefogta már,
s midőn a Cap Misenumról a május
narancsszagot hozott a mirtuszokra –
így szólt az egyik:
– „Pontius Pilátus,
emlékszel-e még a régi májusokra?
Ma harminc éve voltam a vendéged,
hogy helytartója voltál Judeának:
bíborban jártál, liktorok kísértek
és rám üzentél, hogy a kertben várjak.
Aztán lejöttél és borodat ittad
s míg homlokunkra szállt a nyár pora,
zsidók legyeztek s te e népet szidtatd,
mely halni gyáva, élni ostoba;
e rút népet, mely röhög a Cézáron,

THE GOVERNOR OF JUDEA

For Géza Supka

Dusk limped along the Cumae corridor,
the mountains rose like blue sails in the sky,
while two men rested on the rocky shore
and marvelled at the rusted clouds on high.
Though fog descended on the flower beds,
they watched the water all the afternoon,
their togas high to shield their chilly heads
– six decades cropped them shiny as the moon.
Now, as the garden, like the final green
on ancient palettes, turned tired and pale,
and as the Baiae pines became a scene
of sombre shadows joined under a veil,
and Cape Misenum sent the scent of May
to make the early myrtles smell divine,
one of them started:
“Pontius Pilate, pray,
can you recall that May in Palestine?
I was your guest some thirty years ago,
you ruled Judea, purpled potentate,
guarded by lictors *ex officio*.
Your garden was the place. I had to wait,
then you arrived. Delightful wine was poured.
Hot dust hung in the air, the sun stood high,
your servants fanned us. You mocked them, my lord:
‘Jews are too dumb to live, afraid to die;
they laugh at Caesar, don’t follow the rules,

és nem tűr semmi béklyót, semmi jármot,
de a keresztfán is vitatkozik,
e népet, mely semmit sem tud a szépről,
mely ma elájul egy korbácsütéstől,
s egy kettőspontért holnap halni kész.

Aludni mentél. S én még aznap éjjel
az utcákon bolyongtam szerteszét,
moeskos lányok közt, kik vad szenvedéllyel
hívtak magukhoz, míg szennyes, sötét
sikátorokban, szemét közt, a sárban
kivert gyermekek, rokkant nagyapák
hevertek, akik szemük olajában
hordozták népük roppant bánatát.
Egy kis lebujba tértem, hol a mécses
bizonytalan világot szótt a kétes
falakra és egy meztelen leányra,
ki ott táncolt a rojtos szőnyegen.
Uszálynak lengett mögötte az ámbra-
illat s fejét unottan dobta hátra,
mint hogyha húzná nagy, vörös haja,
s nedves szemét, mint hogyha csókra várna,
félíg lezárta s a lassú, parázna
táncot oly álmos, barbár kéjjel járta,
hogy szebbnek tűnt nekem, mint Kleopátra
s azontúl minden nap megnéztem őt.
És hangja, amely durva volt és édes,
megrészegített, míg a kormos mécses
mellett ültem a néptömeg között,
és már nem kellett kérlelnem hiába,

they don't accept the yoke, don't do their duty.
They argue even on the cross, the fools,
a race without the slightest sense of beauty,
they pass out at the first touch of a lash,
yet shed their blood for one dot or a dash.'

You went to bed. I walked throughout the night
along dark back-streets, narrow alleyways,
bumped into filthy females who'd invite
me passionately to some squalid place,
while in the mud, behind a rubbish heap
abandoned children, men crippled or blind,
lay in their rags. Their eyes were dark and deep,
showing the boundless sorrow of their kind.
I found a tavern where a fitful flame
revealed a dirty wall. A naked girl
was dancing on a rug. Behind her came
a train of sweet ambergris in a whirl.
She tossed her head, rekindling every curl
of her fiery hair. Her misty eyes
promised a kiss, a sensuous surprise.
Her dance was lustful, she could hypnotize,
her rug became the road to Paradise.
This bronzed barbarian meant more to me
than Cleopatra meant to Antony.
I watched her by that fitful candlelight,
her voice, so coarse yet sweet as Persian roses,
intoxicated me with pure delight
as I sat in that cluster of hooknoses.
One mild Judean night she changed her mind

míg egy napon, kifestve, meztelen,
a langyos judeai éjszakában
az Olajfák hegyére ment velem.
Még ott ültünk a cédrusok tövében,
midőn a dombok közt kikelt a nap,
és ekkor néztem először a szemébe,
mely hosszú volt, mint egy datolyamag.

Ezentúl őt kísértem éjről éjre
Jeruzsálem sötét kocsmáin át,
ahol a város fiatalja s véne
zeneszó mellett itta rossz borát:
aranyifjak, zsebmetszők, zsoldosok
között táncolt vörös, megoldozott
hajával, míg olajos, barna testét
kopasz írástudók pihegve lesték,
s mellbimbóját, min vöröslött a festék –
míg egy napon nyom nélkül elveszett.
Szolgáim három hónapig keresték
és én még nagyon sokáig és titokban
a kocsmaiban töltöttem minden estét
s nyomát kutattam a sikátorokban,
hírhedt házakban, börtönben, görög
kerítők és leprások között,
de nem találtam meg vörös haját.
S aztán, egy év után hallottam róla,
és azt mesélték: egy ifjú zsidóval
látták nemrégiben Cezáreában,
egy megszállott, bolyongó lázadóval,
ki házról házra járt többedmagával

and took me to the Mount of Olives. She
came bare, still made-up, ambergris behind,
until we reached an ancient cedar tree.
We sat there when the sun woke up the skies,
when hilltops hailed the sunlight with a song
and then at last I looked into her eyes,
a pair of date-stones, luminous and long.

I trailed her from then on, night after night,
in dingy taverns of the area
where juveniles and old men would unite
to drink some cheap wine from Samaria.
She sold her flaming hair, brown oily skin
to playboys, pickpockets and sailor-men.
Bald fatties eyed her nipples, ill at ease,
heavily panting pious Pharisees
adored her lustful, carnal witcheries.
One day she vanished. Where was she? Blank faces.
My slaves were trailing her for weeks and weeks,
I tried to find her in illicit places,
with crooks and thieves, disreputable Greeks,
procurers, lepers, whores of many races,
I spent much time in secret, meeting thugs,
I went to jails, I tasted dreadful drugs
but couldn't find the red-haired prostitute.
A year went by when I was told the news:
she joined a Jew of dubious repute,
a weird, obsessed, unsettled orator,
a mutinous adviser to the Jews
who went with his disciples door to door

és prédikált,
s kit úgy hívtak: Jézus, a Nazaréus,
s akit az Olajfák hegyén, a kertek
mentén elfogtak és keresztre vertek.
Mivel hírmondó sem maradt utána:
felelj, Pilátus, emlékszel reája?”

Pilátus, az emlékek közt keresve
kezét hallgatva tette homlokára.
Aztán így szólt:
– „Jézus, mondd? Jézus, a Nazaréus?
Nem emlékszem reája.”

(Budapest, 1935)

and spread the word.
The man was called Jesus the Nazarene.
He was soon arrested, he was tried
and, as I heard it, he was crucified.
But, as we know, old memories grow dim,
so let me ask, do you remember him?”

Pilate was searching through his memories
hand on his forehead, silent and serene.
Then he spoke:
“Jesus, you mean? Jesus the Nazarene?
I don't remember him.”

(Budapest, 1935)

ANGOL OLVASÓM

Itt Torontóban sokan mondták, hogy huligánok
rabolják ki az embert parkban, utcán és téren,
de nem figyeltem. Aztán, tavaszi délutánon
nejlonszatyromban hússal, sajttal, tejjel, kenyérral

mentem haza utcánkon. Fialat, magas néger
egyenest nekem rohant, csomagomat elvette,
és átfogott erősen. Azt gondoltam, megkésel.
Lihegett a futástól. Én reszkettem mellette.

Megfojt állóhelyzetben ez az átkozott barbár?
Felnéztem a magasba. Mosoly járt széles ajkán.
Még élvezte. Kiáltsak: most öl meg ez a ronda?

De az utca üres volt. Nincsen, ki megsegít.
Ő meg csak egyre jobban szorongatott, s ezt mondta:
„Engedje, hadd öleljem. Imádom verseit.”

(Toronto, 1989)

MY ENGLISH READER

In Toronto the locals tried to warn me very soon
that young roughs rob pedestrians in parks and lonely streets,
but I didn't listen. Then on a spring afternoon,
carrying a bagful of milk, various cheeses and meats,

I was walking on my way home. A tall young African
ran straight towards me, grabbed my shopping bag as he got near
and seized me firmly. No doubt, he will stab me, if he can.
He was panting after his spurt. I was trembling with fear.

Is he going to strangle me, this barbarous disgrace?
I watched his heavy lips become a smile across his face.
He was enjoying it. Shall I shout? "He kills me, the beast!"

But the street was empty. There was no help within sight.
He went on squeezing me harder and said, as he squeezed:
"Let me embrace you. I adore the poems you write."

(Toronto, 1989)

ELMENTÉL HARMINC ÉVE

Elmentél harminc éve és még mindig szeretlek.
Emlékszel csókjaimra már halott ajkadon?
Nyolc gyermeket akartunk, de végül csupán egy lett.
Az emigránsok léte nyomor és siralom.

Szerelmünk sziklakő volt, nem virágág, mely fonnyad.
Nem változott, nem gyengült tizenöt év alatt.
Pedig a pázást durva marcangolásnak mondtad
és gyűlölted. Ezért csak ritkán zavartalak.

De egyszer, haldoklásod előtt alig egy héttel
oly szorosan öleltél karod közé az éjjel,
hogy megpróbáltam. Csupa rákseb volt már a tested.

„Nem értem. Túlvilági gyönyörűség”, lihegted
és rögtön elaludtál. Feltérdeltem az ágyra.
Először volt így – sírtam. Először s utoljára.

(Budapest, 1993)

YOU LEFT ME THIRTY YEARS AGO

You left me thirty years ago. I'm still in love with you.
Remember how I kissed your lifeless lips in vain?
We hoped to have eight children once, but only one came true.
In exile life is cursed with misery and pain.

Our love was like a rock, not like a wilting flowerbed.
For fifteen years it had been standing proud and tall,
though making love was laceration, cruelty, you said.
You loathed it, so I hardly troubled you at all.

But once, not long before you died, in the dark of night,
you held my body in your arms, embracing me so tight
that I did try. By then you were incurably diseased.

“It can't be true. It's ecstasy from paradise!” You wheezed
and fell asleep there. I was kneeling on the bed, aghast.
The first time in our life. I wept. The first time and the last.

(Budapest, 1993)

A KÖLTŐRŐL

Faludy György
(1910–2006)

Egy magyar méltatója a huszadik századi magyar költészet Odüsszeuszának nevezte őt, aki messzi földeket és tengereket megjárt, és megküzdött kora mitologikus szörnyeivel, mielőtt szülőföldjére végleg visszatérhetett. A hasonlat főleg akkor helytálló, ha nemcsak Homérosz Odüsszeuszára gondolunk, hanem a későbbi epikai hagyomány hősére is, aki a kéréssel való leszámolás próbatéje után és az ebből támadt konfliktusok miatt újabb hosszú bolyongásra kényszerült, és csak hajlott korában talált maradandó megnyugvást Ithaka földjén.

Faludy György zsidó polgári család gyermekeként született Budapesten, apja vegyészetet tanított egy felsőfokú ipariskolában. Fiát a bölcsészeti pályára irányították hajlamai, és ő korán jelentkezett vándorösztöne, valamint nyelvi könnyedsége sugallatára felsőfokú tanulmányait külföldön, a bécsi, berlini, párizsi és grazi egyetemeken végezte el.

Hazatérve újságíró lett, de igazában a költői pálya vonzotta. 1937-ben adta ki *Villon balladái* című kötetét, amely átköltésekből és Villon modorában írt saját verseiből állt össze. „Semmilyen anakronizmustól, semmilyen szabadságtól nem ijedtem meg, és amennyire lehetséges, még a Villon-verseknél is jobb verseket igyekeztem adni”, írta e kötetéről a költő. Először minden kiadó elutasította a botránytól félve, mire Faludy saját költségén, baráti kölcsönökből adta ki a művet a könyvnapra, és még aznap elkaptokdták minden példányát.

ABOUT THE POET

György Faludy
(1910–2006)

One of Faludy's reviewers called him the Ulysses of twentieth century Hungarian poetry. He travelled across faraway lands, sailed over distant seas and had to fight the mythological monsters of his age before he could return to his native shores. This is a fitting likeness, particularly if we have in mind not only Homer's Ulysses but also the one of the later epic tradition who had to leave again before he could find his final rest as an old man on the island of Ithaca.

George Faludy was born in Budapest into a Jewish middle class family. His father was a professor of chemistry in a vocational school. Faludy had a leaning towards philology. His Wanderlust and interest in languages led him to various foreign universities, in Vienna, Berlin, Paris and Graz.

Back at home he became a journalist and also yielded to his poetical ambitions. In 1937 he published *The Ballads of Villon*, which contained free renderings of the original poems and many of his own conceived on the model of the French poet. "I did not refrain from any kind of anachronism or liberty, my intention was to write, if possible, even better poems than Villon did", Faludy wrote about his work. At first no publisher was willing to risk a scandal, so the volume was published privately for the National Book Day, financed by loans from friends. All the printed copies were bought on that very day. Consequently it became easier to find a publisher,

Most már akadt kiadó is, és a siker tartósnak bizonyult. A német megszállásig tizenkét, nagy példányszámú kiadás kelt el, a Zeneakadémián rendezett Villon-esteken a legkiválóbb színészek adták elő éveken át a balladákat.

Az eredetihez képest túlszínezett, terjengős, hatásvadászó és kajánul szabad szájú verseket sok támadás is érte, nem is minden alap nélkül. Kétségtelen érdemük volt viszont, hogy ráirányították a tágabb közönség figyelmét az addig csak kevesek által ismert nagy középkori költőre, és mintegy kikövezték az utat a műveiből készült hiteles fordítások későbbi fogadtatásához – ezek elsősorban Szabó Lőrincnek és Vas Istvánnak köszönhetőek. Ami pedig Faludyt illeti, egynemzedéknyi időre, sőt azon túl is leginkább ez a kötet képviselte őt a versolvások sokaságának tudatában (válogatásunkban kettő található a gyűjteményből: *Ballada a Senki Fiáról* és *A haláltánc-ballada*); a legutóbbi időkhöz a negyvenet is meghaladta kiadásainak száma. Egy ízben a költő meg is jegyezte némi öniróniával, hogy fél évszázadon át úgy volt Villonnal, mint a díva a hiú partnerével, aki mindig eléje állt a színpadon.

Ausztria német megszállása, a hazai szélsőjobboldal erősödése és egy új háború egyre érezhetőbb fenyegetése megérlette a költőben az elhatározást, hogy egy szabadabb világba távozik. Pesszimizmusát igazolták az évek, sok költő kortárs sorsa, aki áldozatul esett a fasiszmusnak, a nyilas terrornak; az ő otthon maradt hűgát is a Dunába lötték, könyvei pedig máglyára kerültek. 1938-ban kedves Párizsába ment, ahol sok jeles honfitársával találkozott, akik ugyancsak a barbárság elől menekültek el. És lám, két év múlva a város már a németek kezén volt, neki pedig most valóban az életét kellett mentenie. Kalandos úton jutott el Dél-Franciaországba, onnan egy rozzant hajón Marokkóba, és végül az

and the success proved to be lasting. During the seven years before the German occupation of Hungary twelve large editions of the book were sold, and for many years outstanding actors recited his Villon poems in a series of popular evenings in the prestigious hall of the Academy of Music.

Faludy's poems – more colourful, wordy and intentionally loose-tongued than the originals, were attacked by many and not without reason. Notwithstanding, they had the saving grace that they directed the attention of a wider public to the great medieval poet whom very few had known, and so paved the way for the reception of the more authentic renderings of Villon's poems, mainly by Lőrinc Szabó and István Vas. As for Faludy himself, for many decades his name in the public mind remained attached almost exclusively to his pseudo-Villon book (represented in our collection by *Ballad About Mr. Nobody* and *Danse Macabre*). This was understandable as the volume had run into more than forty editions. The poet once remarked with a kind of self irony that for half a century his relationship with Villon had been similar to that of the actress with her vain male partner on the stage who always managed to cover her from the audience.

The annexing of Austria by the Germans, the growing strength of the extreme right in Hungary and the increasing threat of a new war pushed Faludy towards the decision to leave for a freer homeland. His pessimistic outlook came to be justified during the following years, by the fate of many comrade poets and writers killed later by Fascism and the Arrow-cross terror. His sister who remained in Budapest was amongst a group of people lined up by the Danube and shot dead. His books were burnt. In 1938 he left for his beloved Paris where he met several remarkable

Egyesült Államokba. Ezeknek az éveknél az élményeit örökítik meg kötetünkben az *Érzékeny utazás*; *Hullák, kamaszok, tücsökzene*; *Marokkó*; *Fagyaltmaradék*; *Arab tanárral sakkozom* és *Sánta teve* című versek.

Új hazájában Faludy sok kiváló demokrata honfitársával találkozott, akik már előtte oda menekültek, egyebek közt nagybátyjával, Szilárd Leóval, a neves atomfizikussal. Hamarosan a Szabad Magyar Mozgalom nevű szervezet titkárává és a mozgalom *Harc* című lapjának szerkesztőjévé választották. Faludy hálás volt az Egyesült Államoknak, amiért tevékenyen vállalta a fasizmus elleni háború támogatását, és ezt a hálát azzal fejezte ki, hogy önkéntesen hadi szolgálatra jelentkezett hadseregébe. Ám nem az európai, hanem a japán frontra küldték, a csendes-óceáni szigetekre; itt töltött három évet híradós szolgálatban, majd a hadsereg lapjának a szerkesztőségében.

A háború befejeződése után egyre inkább erős vett rajta a honvágy, és megfogalmazott benne a hazatérés gondolata. Nem volt könnyű a döntés számára. Már évek óta élt benne a felismerés, hogy Adolf Hitler és Joszif Sztálin birodalma nem sokban különbözik egymástól, és sejtette, hogy a bolsevizmus a szovjet megszállás alá került Magyarország számára súlyos fenyegetést jelent. Óvták a kockázatos lépéstől tapasztaltabb idős barátai is, de ő ezt vallotta: „a magyar irodalomba és a magyar történelemben születtem bele, teljesen függetlenül attól, hogy ez tetszik-e nékem vagy sem”. Hosszú versben mondott istenhozzádot az országnak (*Búcsú Amerikától*), ahol megízlelhette a szabadságot, és 1946 szeptemberében hazatért Budapestre.

A koalíciós idők törékeny, rövid életű demokráciája időszakában a *Népszava* szerkesztőségében kapott helyet, régi barátok között, verskötetet jelentek meg, de a biztató mozzanatok

compatriots who also had fled barbarism. Within two years the city was in German hands and Faludy had to run for his life. He fled to the south of France, crossed the Mediterranean in a dilapidated boat to Morocco, and after numerous adventures crossed the Atlantic, and arrived in New York. The experiences of those first years of exile are reflected in a number of poems, in our collection by *Sensitive Journey*; *Corpses, Teenagers, Cricket-chirp*; *Morocco*; *Ice Cream Leftovers*; *I Play Chess with an Arab Professor* and *The Lame Camel*.

In his new homeland George Faludy met a number of his countryman, eminent democrats who had fled there before him, among others his uncle, the renowned nuclear physicist Leó Szilárd. Soon Faludy was elected secretary of the Free Hungarian Movement and the editor of its monthly journal *Combat*. Faludy felt gratitude towards the United States for support of the war against Fascism. To express that gratitude he volunteered to join the American army. He was sent, however, not to the European front but to the Pacific one where he served for three years, first with the signal corps and later on the editorial of the army's paper.

When the war was over he felt increasingly homesick and conceived the idea of returning to Hungary. The decision was far from easy to take. He had been convinced for a number of years that the empires of Adolf Hitler and Joseph Stalin weren't all that different and could not help feeling that Bolshevism was a severe threat to Soviet-occupied Hungary. Most of his more experienced friends of an older generation warned him about the risks of returning, but he said them: "I was born into Hungarian literature and Hungarian history, and it matters little whether I like this or not." He wrote a long poem to say good-bye to the

egyre inkább elnyomták a fenyegető előjelek. A Szociáldemokrata Pártot, amelyhez a leginkább kötődött, a kommunisták pártja egyesülésre kényszerítette, vezető alakjait üldözte, és a Mindszenty-per, majd a Rajk-per végleg eltávolított minden akadályt a bolsevik diktatúra útjából.

1950 júniusában az államvédelmi hatóság letartóztatta Faludy Györgyöt, és hónapokon át vallatták az Andrásy úti főhadiszállás hírhedt pincebörtönében. Sok kínzás után végül „beismerte”, hogy kémkedett az amerikaiaknak, és beszerző tisztjeként Edgar Allan Poe századost és Walt Whitman őrnagyot nevezte meg. Hatévi kényszermunkára ítélték, amelyet a magyar GULAG legrettegettebb telepén, a recki rézbányában kellett eltöltenie. Szerencsére 1953-ban Nagy Imre feloszlatta a büntetőtáborokat, és Faludy visszatérhetett a polgári élet viszonylagos szabadságába. A szörnyű évek emlékeit *Pokolbéli víg napjaim* című önéletrajzi prózaművében örökítette meg, amely először angolul látott napvilágot Londonban, 1962-ben *My Happy Days in Hell* címen, és több világnyelven sikert aratott, de a magyar közönség csak 1988-ban ismerhette meg, és még akkor is csupán szamizdat kiadásban. A gyötrelmes évek megrendítő verseket is ihlettek, kötetünkben a *Zsuzsának – a tömlöcből*, *Széljegyzet papír nélkül*, *Kihallgatás*, *Zárt teherkocsi*, *Éhség*, *A felsőbbrendű ember* és a *Monológ életre-halálra* tartozik ide. Verseket írni a rémségek közepette papír nélkül, fejben, hónapszámra őrizni és emlékezetben építeni, variálni és csiszolni őket – ez egyike volt ama életmentő szellemi tornagyakorlatoknak, amelyek révén a recki tábor jórészt értelmiségi foglyai sikeresen őrizték meg lelki és szellemi épségüket és emberi méltóságukat.

land (*Farewell to America*) where he could taste free life, and in September 1946 returned to Budapest.

In the brittle democracy during the short-lived coalition period he got a job among old friends on the editorial board of *Népszava*, the social-democratic daily. Now he could publish volumes of poetry, but there were dark forebodings. The Social Democratic Party to which he felt most attached was forced into a merger with the Communist Party: its leading members were persecuted, and the mock trials of Cardinal Mindszenty and then of Rajk and his allies removed all obstacles to a Soviet-type Communist dictatorship.

In June 1950 the State Security Department arrested George Faludy and questioned him for some months in the dreaded subterranean cells of the Andrásy Avenue headquarters. After extensive torture he “confessed” that he had acted as spy for the United States, and he named Colonel Edgar Allan Poe and Major Walt Whitman as his enlisting officers. He was condemned to six years of forced labour to be served in the quarries of Recsk, the most dreaded camp of the Hungarian GULAG. Fortunately, prime minister Imre Nagy closed down the repression camps in 1953, and Faludy was free to return to the relative freedom of civil existence. He related his memories of those terrible years in his autobiographic prose account which first appeared in London in 1962 in English translation, *My Happy Days in Hell*. While the book was published in a number of other important languages, his Hungarian public could not read it until 1988, even then in an underground edition. Those tormented years inspired some harrowing poems like *For Susan from the Jail*, *Paperless Notes*, *Questioning*, *Closed Wagon*, *Hunger*, *Superior Being*, *Neck or Nothing Monologue*. Faludy conceived poems among the horrors

Az 1956-os forradalom felemelő és maradandó élmény maradt Faludy számára (ahogy késői vallomása, az *1956, te csillag* tanúsítja), de a hősi küzdelem bukása után másodszor is száműzte magát az országból, mert noha közvetlenül nem vett részt a forradalmi eseményekben, joggal tartott tőle, hogy újra a megtorlások időszaka következik. Hat évet Angliában, főképpen Londonban töltött az emigráns *Irodalmi Újság* szerkesztőjeként: ez a lap, amely a forradalom előkészítésének legfőbb szellemi fóruma volt, odahaza nem jelenhetett meg többé, ezért indították újra szabad földön az emigráns irodalmárok. Ekkor érte a költőt a tragédia: meghalt második felesége, Szegő Zsuzsa újságíró, akit hazatérése után ismert meg a szerkesztőségben, akihez verset írt a börtönből, és szabadulása után feleségül vette; róla emlékezik meg kötetünk utolsó versében (*Elementél harminc éve*). Ezután négy évet töltött Itáliában és Máltán, végül 1967-ben Kanadában telepedett meg, és Torontóban élt emigrációjának hátralévő két évtizede alatt.

Két kanadai egyetemen tanított hosszabb ideig, és több amerikai egyetem hívta meg különböző időkben vendégprofesszornak. Mindenütt tevékenyen vett részt a magyar emigráció munkájában, tagja volt az *Ótágú Síp* című folyóirat szerkesztőbizottságának, a chicagói *Szivárvány* című folyóirat szerkesztőségének, szívesen látott előadója az amerikai és kanadai magyar egyesületeknek. Írásait és verseit gyakran közölték Bécestől Haifáig és Montevidéőig, míg szülőföldjén könyvei eltűntek a közkönyvtárakból, még a katalóguscéduláikat is megsemmisítették. Sikeresen illeszkedett be Kanada szellemi életébe, és vezéregyéniségnek számított a magyar irodalmi emigrációban. Több kötetben jelentek meg régebbi és

in the absence of paper, keeping each one in the mind for weeks or months, building them up, altering and polishing them there. This was one of the life-saving mental exercises that helped many captives of the Recsk camp, mostly intellectuals, to keep up their spiritual integrity and human dignity.

The Hungarian revolution of 1956 was an elevating and lasting experience for our poet (attested by his later confession *My Shining Star, My Nineteen Fifty-Six*), yet after the defeat of the heroic uprising he exiled himself once again; although having taken no direct part in the revolutionary events, he had good reason to suspect that a new era of reprisals was ahead. He spent six years in England, mainly in London, where he edited the new *Irodalmi Újság (Literary News)*, the successor of the Hungarian weekly which had been the most important political and intellectual forum for the architects of the revolution; when it was banned in Hungary, emigré men of letters restarted it abroad. In 1963 the poet's wife, the journalist Zsuzsa Szegő died. He had met her after his return to Hungary. He sent her a poem from the jail and married her on his release; our collection closes with a commemorative poem he wrote to her thirty years later (*You Left Me Thirty Years Ago*). Faludy spent the next four years partly in Italy and partly in Malta. Eventually he settled in Canada in 1967 and spent the remaining twenty years of his exile in Toronto.

He taught for an extended period at two Canadian universities, and he was also invited to several American campuses to lecture on East European literature. He was active everywhere to help Hungarian emigrés, he edited the short-lived periodicals *Ótágú Síp (Five-Fold Flute)* in Canada and the *Szivárvány (Rainbow)* in Chicago, and was frequently invited to meet members of

újabb versei magyar és angol nyelven is, köztük gyűjteményes kötetek, valamint különféle prózai írások.

1988-ban Faludy először látogatta meg szülőföldjét harminc-két év után. Az enyhültebb légkört és a szíves, sőt lelkes fogadtatást megtapasztalva egy év után véglegesen hazatelepedett. Elsőként versfordításaiából jelent meg egy terjedelmes kötet *Test és lélek* címmel, azután sorra napvilágot láttak külföldön létrejött írásai, és közben új versekre ihlették az élmények. Négy kötete is megjelent a huszadik század utolsó éveiben, köztük két szonettgyűjtemény 200-200 verssel; 1994-ben Kossuth-díjjal tüntették ki.

Odüsszeusz tehát végleg hazatért az ő Ithakájába, ahol annyi hányattatásáért és keservéért kárpótlásul nyugalmat és méltó elismerést kapott. Pátriárkai kort megérve, olvasói szeretetétől övezve vehetett búcsút életétől.

*

Faludy verseinek angol változatát Zollman Péternek köszönhetjük, aki 1932-ben született Magyarországon, és egy döntő pillanatban, 1956-ban maga is az emigráció útját választotta. Angliában telepedett le, mérnök-fizikusként és feltalálóként igen sikeres pályát futott be, nyugdíjas korában pedig visszatért első szerelméhez, a költészethez. Verseket ír és fordít 1993 óta; a magyar költészet megismertetéséért sokat tett azzal, hogy klasszikus és kortárs költőink sok száz versét szólaltatta meg angolul, a tartalmi és formai hűség magas fokán. Egyebek közt átültetett három fontos verses drámát, Vörösmarty Mihálytól a *Csongor és Tündét*, Babits Mihály *Laodameiáját* és Balázs Bélától *A Kékszakállú herceg várát*,

various Hungarian societies in North America. His articles and poems appeared in a wide circle from Vienna to Haifa and to Montevideo, while in his native land his books were withdrawn from certain public libraries, and even catalogue cards were destroyed. He found his place within the cultural life of Canada and was counted amongst the leading figures in the Hungarian literary emigration. His old and recent poems were published in several volumes, even collections, both in Hungarian and in English, together with various prose writings.

In 1988 George Faludy paid a visit to his homeland, for the first time in thirty-two years. Seeing and feeling the milder atmosphere and the warm reception from friends and readers he repatriated in the following year. First his poetry translations appeared in a voluminous collection, entitled *Body and Soul*, then his writings from abroad were published one after the other, while his experiences inspired new poems, too. In the last years of the twentieth century he produced four new books of poetry, two of them containing 200 sonnets each; in 1994 he was awarded the Kossuth Prize.

So Ulysses returned at last to his Ithaca where he enjoyed peace and due recognition as a recompense for the vicissitudes of his life. He died in an age of patriarchs, amidst the affections of his readers.

*

In this bilingual volume George Faludy's poems were translated by Peter Zollman. He was born in Hungary in 1932, and in a decisive moment of 1956 he also chose the path of emigration. He settled in England and made a highly successful

s ezeket színpadon is előadatta Budapesten, Edinburgh-ban és Indiában. A Maecenas Könyvkiadó kétnyelvű költői sorozatában a jelenlegi köteten kívül az ő nevéhez fűződik Kosztolányi Dezső, József Attila és Nemes Nagy Ágnes válogatott verseinek fordítása.

Tótfalusi István

career as engineer, physicist and inventor. In his retirement he returned to his first love, poetry. He has written and translated poems since 1993, and has done much to introduce Hungarian poetry to a wider readership through his renditions into English of many hundreds of poems by our classic and contemporary poets, with a high fidelity to form and to content. His translations of three important verse plays, *Csongor and Tünde* by Mihály Vörösmarty (entitled *The Quest*), *Duke Bluebeard's Castle* by Béla Balázs and *Laodamia* by Mihály Babits were staged in Edinburgh, Budapest and India. In Maecenas Publishing's bilingual poetry series he has earlier provided collections from the works of Dezső Kosztolányi, Attila József and Ágnes Nemes Nagy.

István Tótfalusi

A FORDÍTÓRÓL

Zollman Péter fontosabb munkái:

- Arany János: *Nine Ballads and the Nightingale – Kilenc ballada és A fülemile*. Atlantis / Merlin;
Kányádi Sándor: *There is a Land*. Corvina (Weidenfeld-díjra jelölve);
Kosztolányi Dezső: *36 vers – 36 Poems*. Maecenas;
Baka István: *Selected Poems*. Abbey Press (Weidenfeld-díjra jelölve);
Orbán Ottó: *The Witching Hour of the Night – Az éjnek rémjáró szaka*. Atlantis / Centaur;
The Audit is Done. A Taste of 20th Century Hungarian Poetry – Kész a leltár. Egy évszázad félszáz magyar verse angolul. Ed. and trans.: P. Zollman, European Cultural Review;
József Attila: *43 vers – 43 Poems*. Maecenas / Abbey Press (Seamus Heaney Nobel-díjas költő 2005-ben az *Év Könyvei* közé választotta);
Nemes Nagy Ágnes: *51 vers – 51 Poems*. Maecenas.

*

Az alábbi jelentős antológiákban számos fordítása jelent meg:

- The Lost Rider*. Ed.: G. Szirtes, Corvina;
Attila József's Poems and Fragments. Ed.: T. Kabdebo, Argumentum / Cardinal;
In Quest of the Miracle Stag, vols. 1 and 2. The Poetry of Hungary from the 13th Century to the Present. Ed.: A. Makkai, Atlantis / Centaur;

ABOUT THE TRANSLATOR

Peter Zollman's published work includes translations of

- János Arany: *Nine Ballads and the Nightingale – Kilenc ballada és A fülemile*. Atlantis / Merlin;
Sándor Kányádi: *There is a Land*. Corvina (shortlisted for the Weidenfeld Prize);
Dezső Kosztolányi: *36 vers – 36 Poems*. Maecenas;
István Baka: *Selected Poems*. Abbey Press (shortlisted for the Weidenfeld Prize);
Ottó Orbán: *The Witching Hour of the Night – Az éjnek rémjáró szaka*. Atlantis / Centaur;
The Audit is Done. A Taste of 20th Century Hungarian Poetry – Kész a leltár. Egy évszázad félszáz magyar verse angolul. Ed. and trans.: P. Zollman, European Cultural Review;
Attila József: *43 vers – 43 Poems*. Maecenas / Abbey Press (Seamus Heaney Nobel Laureate's selection for *Books of the Year* in 2005);
Ágnes Nemes Nagy: *51 vers – 51 Poems*. Maecenas;

*

and substantial contributions to such major anthologies as:

- The Lost Rider*. Ed.: G. Szirtes, Corvina;
Attila József's Poems and Fragments. Ed.: T. Kabdebo, Argumentum / Cardinal;

Island of Sound. Eds.: G. Szirtes and M. Vajda, Harvill;
Hide and Seek. Contemporary Hungarian Literature. Eds.: G.
Horváth and A. Benedek, JAK;
New Order. Ed.: G. Szirtes, Arc Publications.

1997-ben megjelentek saját összegyűjtött fordításai *Babel*.
Translations, mainly from Hungarian, 1993–1996 címen.

Versesdráma-fordításai – Vörösmarty Mihály: *Csongor and Tünde*,
Balázs Béla: *Duke Bluebeard's Castle* és Babits Mihály:
Laodameia – az Atlantis / Merlin Színház kiadásában jelentek
meg, és többször sikeresen előadták őket Edinburgh-ban, Buda-
pesten és Indiában.

*

Műfordítói munkásságának elismerései:

Füst Milán-díj, 1999.
„Pro Cultura Hungarica”-emlékplakett, 2002.
Times Stephen Spender-díj, 2007.

*In Quest of the Miracle Stag, vols. 1 and 2. The Poetry of Hungary
from the 13th Century to the Present*. Ed.: A. Makkai, Atlantis /
Centaur;

Island of Sound. Eds.: G. Szirtes and M. Vajda, Harvill;
Hide and Seek. Contemporary Hungarian Literature. Eds.: G. Horváth
and A. Benedek, JAK;
New Order. Ed.: G. Szirtes, Arc Publications.

In 1997 he produced a well-received collection of his own work
under the title *Babel. Translations, mainly from Hungarian,
1993–1996*.

His published verse-drama translations – Mihály Vörösmarty:
Csongor and Tünde, Béla Balázs: *Duke Bluebeard's Castle*
and Mihály Babits: *Laodamia* – published by Atlantis / Merlin
Theatre, had several well received performances in Edinburgh,
Budapest and in India.

*

Recognitions for his poetry in translation:

Füst Milán Prize, 1999.
“Pro Cultura Hungarica” Medal, 2002.
Times Stephen Spender Prize, 2007.

TARTALOM

Ballada a Senki Fiáról	6
Michelangelo utolsó imája	10
A judeai helytartó	12
A haláltánc-ballada	20
Kínai vers: A gázló	32
Érzékeny utazás	34
Hullák, kamaszok, tücsökgzene	40
A Marokkó-ból	
IX. Marokkó	52
XXIII. Fagyaltmaradék	54
XXVIII. Arab tanárral sakkozom	56
XXX. Sánta teve	58
Egy pilóta szól	60
Hitler halála	66
Útban hazafelé	70
Búcsú Amerikától	72
Reménykedés egy pannón szőlőhegyen	90
A Magyarországból	
14. Aere perennius	96
25. Visszatérő álom	100
Zsuzsának – a tömlöcből	110
Széljegyzet papír nélkül	118
Kihallgatás	124
Zárt teherkocsi	130
Éhség (részletek)	134
A felsőbbrendű ember	140
Monológ életre-halálra	146

CONTENTS

Ballad about Mr. Nobody	7
Michelangelo's Last Prayer	11
The Governor of Judea	13
Danse Macabre	21
Chinese Poem: The Ford	33
Sensitive Journey	35
Corpses, Teenagers, Cricket-chirp	41
From Morocco	
IX. Morocco	53
XXIII. Ice Cream Leftovers	55
XXVIII. I Play Chess with an Arab Professor	57
XXX. The Lame Camel	59
A Pilot Speaks	61
Hitler's Death	67
Way Home	71
Farewell to America	73
High Hopes in a Pannonian Vineyard	91
From Hungary	
14. Aere Perennius	97
25. Recurrent Dream	101
For Susan from the Jail	111
Paperless Notes	119
Questioning	125
Closed Wagon	131
Hunger (fragments)	135
Superior Being	141
Neck or Nothing Monologue	147

Faludy György
37 vers

A Noteszlapok-ból	
<i>Szökőkút a Concorde téren</i>	152
<i>Wittgenstein</i>	154
<i>T. Gy. fiatal barátomhoz, mikor</i> <i>költeményében heves szemrehányással illetett,</i> <i>amiért elmenekültem Magyarországról</i>	156
<i>Repülő csészealjok</i>	158
<i>Arccal Kína felé</i>	160
<i>Emigráció</i>	162
<i>Van-e honvágyam, kérded</i>	164
<i>Alkony a Várhegy felett</i>	166
<i>Fehér egerek</i>	168
<i>1956, te csillag</i>	176
<i>Angol olvasóm</i>	182
<i>Elmentél harminc éve</i>	184
<i>A költőről</i>	186
<i>A fordítóról</i>	198

György Faludy
37 Poems

From Notebook	
<i>Place de la Concorde Fountain</i>	153
<i>Wittgenstein</i>	155
<i>For My Young Friend, G. T. Whose Poem</i> <i>Speaks of Me with Indignation</i> <i>Because I Have Escaped from Hungary</i>	157
<i>Flying Saucers</i>	159
<i>Facing China</i>	161
<i>Exile</i>	163
<i>Homesickness?</i>	165
<i>Castle-Hill in the Sunset</i>	167
<i>White Mice</i>	169
<i>You Shining Star, My Nineteen Fifty-Six</i>	177
<i>My English Reader</i>	183
<i>You Left Me Thirty Years Ago</i>	185
<i>About the Poet</i>	187
<i>About the Translator</i>	199

ISBN 978 963 203 225 2

Maecenas Könyvkiadó, Budapest,
az 1795-ben alapított

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

Felelős kiadó: a *Maecenas Könyvkiadó* igazgatója

Szerkesztette: *Bánki Lászlóné Katona Ilona*

Tipográfia és nyomdai előkészítés: *ElektroPress Stúdió*

Nyomta és kötötte az *Alföldi Nyomda Zrt.*, Debrecen

Felelős vezető: *György Géza* vezérigazgató

Terjedelem: 8,19 (A/5) ív